

ПЛАН-КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ ГУРТКА «ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ»
ЗА ОРІЄНТИРОМ «ГРОМАДЯНИН»
З ЕЛЕМЕНТАМИ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ
«Україноцвіття. Лялька-мотанка – українські традиції».
СТВОРЕННЯ ЛЯЛЬКИ-МОТАНКИ З НИТОК
(для здобувачів освіти 4 класів)

Наталія ШАРИК,
керівник гуртка «Дизайн і технології»

Мета:	✓ ознайомити учнів з українськими традиціями і оберегами; ✓ розвивати довільну увагу, уяву, творчість; ✓ виховувати патріотизм, повагу до історії і культури батьківщини, охайність, естетичний смак, культуру праці
Методи:	пояснювально-ілюстративні, ігрові.
Тип заняття:	комбінований
Форма заняття:	групова
Матеріально-технічне забезпечення:	нитки, ножиці.
Дидактичне забезпечення:	зразки готових робіт, презентація з покроковим майстер-класом, інформативні презентації з історією та цікавими фактами про мотанку .
Очікуваний результат:	навички працювати в колективі, позитивне сприйняття,
Навчальна програма:	вміння допомагати один одному. Програми курсів за вибором для загальноосвітніх навчальних закладів. Варіативна складова типових навчальних планів 1-4 класи, схвалено для використання у

загальноосвітніх навчальних закладах (лист ІТЗО від 03.03.2014 № 14.1/12-Г-259)

Використані джерела:

- 1) Презентація «Мотанка» - українська народна іграшка [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://cutt.ly/IBD0VLr>
- 2) Лялька-мотанка: історія виникнення та традиції виготовлення [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://cutt.ly/7BD2dP4>
- 3) Цікаві факти про ляльку-мотанку [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://cutt.ly/KBLr0am>
- 4) Лялька-мотанка: історія виникнення та традиції виготовлення [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://cutt.ly/3BLr3nR>

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Вступ

*(Привітання до дітей, перевірка присутніх та відсутніх.
Оголошення теми заняття)*

**Керівник
гуртка:**

Усі ви чули про ляльку-мотанку. А чи знаєте якими вони бувають і чим відрізняються? Сьогодні ми ознайомимося з історією виникнення ляльки-мотанки та її видами, дізнаємося цікаві факти про неї. Розглянемо зразки готових робіт. Це вузликова лялька-мотанка. Спробуємо сьогодні її виготовити.

II. Основна частина

**Керівник
гуртка:**

І так, що таке лялька-мотанка і якими вони бувають? Це - лялька-оберіг виготовлена своїми руками. Це могутній магічний талісман та символ зв'язку між поколіннями, знаний в багатьох культурах земної кулі. У давнину такі ляльки використовувалися як ритуальні, обрядові, а потім колекційні.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Для виготовлення ляльки-мотанки використовують натуральні матеріали: бавовну, льон, вовну, дерево, бісер, збір трав тощо. Потужну захисну силу мають ляльки, виготовлені з натурального конопляного полотна – це універсальний родинний оберіг від нещастя і хвороб. Спосіб простий - перекручування й перев'язування тканини або нитки. Прикрашали мотанку народними орнаментами та вишивкою.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Велику силу має вишивка, особливо, якщо це вишивка старовинна, яка несе в собі древню символіку і позитивну енергію багатьох поколінь.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Зазвичай ляльку вдягали у світлу сорочку, нижню спідничку та запаску. Усі елементи одягу є оберегами: спідниця символізує землю, сорочка – позначає три часи: минулий, теперішній і майбутній.

Важливими атрибутами є вишиванка та намисто, які уособлюють достаток. Також має бути головний убір – очіпок, стрічка чи хустка, що символізує зв'язок з небом.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Лялька-немовля. При народженні дитини українці виготовляли ляльку-немовля. Лялька - закрутка виконана у вигляді немовляти в пелюшках. Її укладали в ліжечко поряд з дитиною для охорони її сну та здоров'я.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Баба-берегиня допомагала оберігати достаток сім'ї. У середину ляльки вкладали монети, зерно, вовну для

збереження домашнього тепла, отримання хорошої вовни овець та грошового достатку.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Лялька-наречена захищала дівчат від пристріту (переляку) і підтримувала їх. Цю ляльку багато одягали і прикрашали, так як вона символізувала придане нареченої і привертала багатого нареченого.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Мотанка-матуся – одна з найдобриших і найулюбленіших майстринями ляльок. Вона символізує головне призначення жінки - дати життя новій людині, піклуватися, захищати та оберігати малюка все своє життя.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Мотанка-обрядова. Це лялька до свят: Великодня голубка (вона червоного кольору), Вербниця (до Вербної неділі), на Івана Купала (лялька на один день, можна загадувати бажання й разом з віночками пускати в річку); весільні ляльки - наречений і наречена, з'єднані разом; помічниця по господарству - лялька з багатьма ручками, до яких прив'язано багато стрічок.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Зерновушка. Головним у родині, звичайно, був хліб. Ця лялька-оберіг символізувала щедрість врожаю і забезпечувала родині достаток. Стояла на видному місці, на покуті. Нею не гралися. В мішечках було зерно.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Трав'яниця. Ця лялька подібна до сучасної аромотерапії: у спідничку клали запашну траву на свій смак або за потребою і пристосовували біля ліжка, аби вдихати запах зілля.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Раніше в Україні ляльку-мотанку робили і для того, щоб викликати або припинити дощ, змінити погоду, залагодити сварку в родині, забезпечити добру подружню пару дівчині чи хлопцеві.

Найважливіші деталі ляльки-оберегу, дотепер виготовляються без застосування голки.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Виготовлення ляльки-мотанки – це своєрідна психотерапія, що допомагає зняти певні психологічні травми.

Українська народна лялька – втілення добра і лагідності, оберіг людської душі і долі.

Домашня лялька зроблена власноруч мамою чи бабусею, несе потужний заряд духовної енергії роду, виконує провідникову функцію між минулим і майбутнім.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Подивіться як виготовляється лялька-мотанка з тканини.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Коли ж виникла перша лялька-мотанка?

Перші вузликові ляльки, так інколи ще називають мотанки, з'явилися приблизно 5 тисяч років тому. Сама назва ляльки - «мотанка» походить від поняття «мотати», а загальний вигляд такої ляльки представляє собою фігурку людини, як правило жіночу або дитячу, виготовлену зі шматків тканини. Частини тіла такої ляльки з'єднувалися вузликами.

З історичних джерел відомо, що перші прототипи «мотанок» на території України з'явилися на стоянці в Чернігівській області.

Поряд з обрядовими та обереговими ляльками часто створювали й практично їстівні ляльки. Виготовляючи таку ляльку жінка вкладала в неї жований хліб та використовувала таку іграшку як забавку та соску для немовлят.

В сучасних умовах мотанки, на жаль, втрачають той глибокий, трошки магічний та сакральний зміст. В переважній більшості їх використовують як колоритний елемент інтер'єру, звичний сувенір. Вплив новітніх технологій спостерігається у сучасних ляльках-мотанках та більшість майстрів починають використовувати різноманітні матеріали орієнтуючись лише на власні вподобання.

Такий сувенір, особливо виготовлений власними руками, може стати родинним оберегом та родинним спадком, котрий ввібрав в себе вікові знання та вірування.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Які ж є цікаві факти про українську ляльку-мотанку? Ми вже дізналися, що вперше вона з'явилася 5000 років тому. Але не знаємо, що саме в цей час в Україні почали вирощувати льон. Залежно від події, ляльки виготовляли великими або маленькими, для шлюбу, до народження дитини. Якщо ж їх робили діти, вони часто робили собі подружку і порадицю. Під час народних гулянь, як символ зими, робили ляльку з соломи і спалювали її наприкінці Масниці. Із лялькою Мареною бавляться на Івана Купала, а також вона робилася на Колодія. На Різдво виготовляли спеціальних ляльок із зерна. Вони символізували добрий врожай. «Лялькою» називається і

перший обжинковий сніп, закручений особливим способом.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Усі елементи одягу є оберегами: спідниця символізує землю, сорочка позначає три часи – минулий, теперішній і майбутній. Обов'язковими атрибутами є вишиванка та намисто, які уособлюють достаток. Головний убір – стрічка, очіпок і хустка – символізує зв'язок з небом.

(Демонстрація й обговорення ілюстрацій.)

**Керівник
гуртка:**

Тепер переходимо з вами до практичної частини нашого заняття. У вас на столі лежать нитки жовтого і синього кольору, з яких і будемо виготовляти нашу ляльку-мотанку.

III. Практична частина

(Послідовність виконання роботи)

На картонку намотуємо синю нитку. Робимо 60-70 обертів.

Розрізаємо ножицями.

По середині перев'язуємо ниткою.

Відокремлюємо з одної сторони невеликий жмут ниток (це буде волосся - косиця). Усі інші нитки складаємо разом і перев'язуємо ниткою – робимо голову.

Ту частину, яку залишили, заплітаємо у косицю. Можна залишити і так. Буде розпущене волосся, яке треба буде розчесати і кінчики підрівняти ножицями.

На картонку намотуємо жовту нитку. Робимо 20 обертів. І розрізаємо ножицями.

Розділяємо нижню частину синіх ниток і розташовуємо жовту нитку поперек синіх.

Сині нитки повертаємо до попереднього виду.

Перев'язуємо ниткою під руками.

Жовтою ниткою перев'язуємо краї рук.

Ножицями підрівнюємо краї. Ручки виглядають охайніше.

За допомогою гребінця вирівнюємо низ (спідницю) і розчісуємо волосся.

Ножицями підрівнюємо нижній край спідниці і волосся.

Щоб зробити ляльку у штаних, нижню частину тулуба розділяємо навпіл.

Обидві кінцівки перев'язуємо ниткою. Краї підрівнюємо ножицями.

Ось такі прості ляльки-мотанки вийшли.

IV. Заключна частина

Керівник

Молодці! Давайте разом подивимося на виконані роботи.

гуртка:

Вам було цікаво? Що виявилось найскладнішим? Яка частина роботи була найлегшою?

(Обговорення робіт вихованців)